

Provincie Overijssel

Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 038 425 48 88
overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

KvK 51048329
IBAN NL45 RABO 0397 3411 21

Inlichtingen bij

Ria van Leeuwen
telefoon 038 499 76 94
r.v.leeuwen@overijssel.nl
Zaaknummer 5268279

Provincie Overijssel
De heer B. Zijlstra
Postbus 10078
8000 GB ZWOLLE

Datum	Kenmerk	Bijlagen	Uw brief	Uw kenmerk
14.08.2019	2019/0202607			

Onderwerp: Vergunning Wet natuurbescherming

Geachte heer Zijlstra,

De heer Van der Veen van het adviesbureau Arcadis Nederland B.V. heeft, namens u, een aanvraag om een vergunning op grond van de Wet natuurbeschermingswet – Natura 2000-gebieden (verder Wnb – Natura 2000-gebieden) bij ons ingediend. Deze hebben wij op 25 februari 2019¹ ontvangen. De aanvraag betreft het uitvoeren van instandhoudingsmaatregelen voor de Grote vuurvliinder op diverse locaties in het Natura 2000-gebied 'De Wieden'. Het projectgebied wordt 'Omgeving Dwarsgracht' genoemd. In deze brief geven wij onze voorgenomen beslissing weer.

Ontwerpbesluit

Wij hebben het voornemen om u een vergunning² voor het uitvoeren van maatregelen voor de Grote vuurvliinder in 'De Wieden' te verlenen met uitzondering van het uitvoeren van de werkzaamheden ter plaatse van de tracés 57, 42, 43 en 39. We weigeren toestemming voor de uitvoering van het project ter plaatse van deze tracés.

De motivering hiervoor is in bijlage 2 (overwegingen) weergegeven.

De volgende onderdelen van de aanvraag en de bijbehorende stukken³ maken deel uit van de ontwerp-vergunning:

- De volgende onderdelen vanuit het document 'Werkomschrijving'⁴
 - Kaart 'Overzicht interne transportroutes – Omgeving Dwarsgracht' d.d. 14 november 2018,
 - Kaart 'Overzicht maatregelen oevers – Omgeving Dwarsgracht' d.d. 14 november 2018,
 - Tekening nr. 3, versie B, 'Principeprofielen' d.d. 6 november 2018,
- Omgeving Dwarsgracht, Inrichtingsplan, d.d. 20 februari 2019

De definitieve vergunning wordt verleend voor de periode vanaf de ontvangst van het definitieve besluit tot maart 2020.

¹ Ons kenmerk 2019/0056544

² Op basis van art. 2.7, tweede lid Wet natuurbescherming

³ Ons kenmerk 2019/0056544

⁴ Omgeving Dwarsgracht, Werkomschrijving (Arcadisnr. 6650) van 16 november 2018

Voorschriften

Wij verbinden aan de vergunning voorschriften. Deze zijn in bijlage 1 weergegeven.

Toetsing Soortenbescherming

Uit de wet⁵ is gebleken dat er geen ontheffingsplicht geldt voor het onderdeel soortenbescherming bij herstel- en instandhoudingsmaatregelen voor het Natura 2000-gebied. Dit geldt zowel voor de herstelmaatregelen ten aanzien van de habitattypen als andere maatregelen ten gunste van de instandhoudingsdoelen van het betreffende Natura 2000-gebied.

Alle maatregelen uit deze aanvraag vallen hieronder en hiervoor is daarom geen ontheffing soortenbescherming noodzakelijk. De verboden, bedoeld in de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10, lid 1 Wnb, zijn nu niet van toepassing. Wel dient de zorgplicht uit de wet in acht te worden genomen.

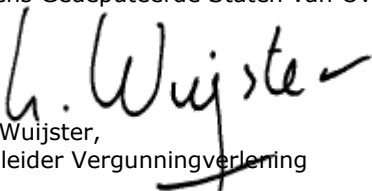
Leges

U bent voor het in behandeling nemen van uw aanvraag leges verschuldigd⁶. De hoogte van de leges zijn afhankelijk van het uiteindelijke besluit.

Tot slot

Heeft u nog vragen naar aanleiding van ons voorgenomen besluit, dan kunt u bellen met Ria van Leeuwen. Zij is te bereiken via telefoonnummer 038-4997694.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Overijssel,

Lars Wuijster,
teamleider Vergunningverlening

Bijlagen:

Bijlage 1
Bijlage 2
Bijlage 3

Voorschriften

Overwegingen bij het besluit

Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied 'De Wieden'

Afschriften

Een afschrift van dit besluit is tevens verzonden aan:

- Burgemeester en wethouders van Steenwijkerland;
- Arcadis Nederland B.V., Jack van der Veen, Stationsplein 10, 9401 LB Assen.

⁵ Wet natuurbescherming, artikel 3.3, zevende lid, onder a, artikel 3.8, zevende lid onder a en artikel 3.10, tweede lid in combinatie met artikel 3.8, zevende lid, onder a.

⁶ Belastingverordening Overijssel

Reageren op het ontwerpbesluit?

Uniforme openbare voorbereidingsprocedure van toepassing

Op de voorbereiding en bekendmaking van beslissingen over activiteiten met effecten op Natura 2000-gebieden op basis van de Wet natuurbescherming (art. 2.7, tweede lid) heeft Gedeputeerde Staten van onze provincie de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (UOV) van toepassing verklaard. Het ontwerpbesluit ligt gedurende 6 weken voor een ieder ter inzage en gedurende die termijn kan een ieder zienswijzen naar voren brengen.

Hoe kunt u uw zienswijze indienen?

Bent u het niet eens met ons voorgenomen besluit? Dan kunt u een zienswijze indienen bij Gedeputeerde Staten van Overijssel. Dat kan tijdens de periode van ter inzage legging. Wij ontvangen uw zienswijze graag schriftelijk en voorzien van uw handtekening.

Schriftelijk

Vermeldt u bij uw zienswijze duidelijk op welk voorgenomen besluit uw zienswijze betrekking heeft. Stuur uw schriftelijke zienswijze naar:

Provincie Overijssel, team vergunningen, Postbus 10078, 8000 GB Zwolle.

Beroep tegen definitief besluit

Degene die hun zienswijze bij het ontwerpbesluit naar voren hebben gebracht of aan wie redelijkerwijs niet kan worden verweten dat zij daarop geen zienswijze naar voren hebben gebracht, kunnen later beroep tegen het definitieve besluit indienen.

Voorschriften

Bijlage 1

Informatie die van belang is bij melden of contact met bevoegd gezag

Geeft u in de e-mail naar ons of in een telefoongesprek altijd aan dat het gaat om de Wet natuurbescherming – Natura 2000-gebieden, het betrokken Natura 2000-gebied, de naam van het project en ons kenmerk van dit besluit (2019/0202607). Daarmee is direct duidelijk voor welk deel van de organisatie de melding of uw verzoek tot contact bestemd is.

Aan deze vergunning zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemeen

1. Deze vergunning is alleen geldig voor (medewerkers van) de vergunninghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de vergunninghouder handelende (rechts-)personen. De vergunninghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze vergunning.
2. **Minimaal zeven werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden** dient u de datum van de start te **melden** met een e-mail naar handhavingbackoffice@overijssel.nl.
3. Als de vergunninghouder het voornemen heeft af te wijken van de uitvoeringsperiode, voorgeschreven middelen, de werkwijze of voorgenomen handelingen als weergegeven in de aanvraag, dan dient hij dit ter goedkeuring voor te leggen aan de provincie. Voor deze wijzigingen moeten opnieuw de effecten op de instandhoudingsdoelen van het betrokken Natura 2000-gebied beoordeeld worden. Alleen na toestemming van de provincie is de voorgenomen afwijking toegestaan. Neem hiervoor contact op met het bevoegd gezag via een e-mail naar handhavingbackoffice@overijssel.nl.
4. Calamiteiten bij de uitvoering van de werkzaamheden moeten direct telefonisch worden gemeld aan het bevoegd gezag. Neem daarvoor contact op met het Overijssel Loket, telefoonnummer 038 499 88 99.

Uitvoering

5. De voorgenomen rijroute en/of depotlocatie moet eerst verkend worden op de aanwezigheid van één of meerder habitattypen. Wordt ter plaatse een habitatype vastgesteld, dan moet voor de route of depotlocatie een alternatief worden gezocht waar geen habitatype aanwezig is.
6. Als ter plaatse van een tracé, binnen het principeprofiel of direct grenzend daaraan, kwalificerend habitattypen of leefgebied van kwalificerende soorten wordt vastgesteld, dan is het voorbereidende werk (maaien of klepelen) en het realiseren van het betreffende profiel ter plaatse niet toegestaan.
7. Als er sprake is van het verplaatsen van de (restanten van) Groenknolorchis, dan moet deze met een ruime plag uitgegraven worden. De plag(-gen) moeten direct worden terug geplaatst in vergelijkbare omstandigheden als de aangetroffen standplaats (trilveen of veenmosrietland).
8. Als verplaatsen van pollen zeggen en/of Waterzuring nodig is moeten deze ruim worden uitgegraven. De pollen moeten direct terug geplaatst worden op geschikte groeiplaatsen waar niet of niet meer wordt gewerkt.
9. Verplaatsen van pollen zeggen (leefgebied Zeggenkorfslak), Waterzuring (leefgebied rupsen Grote vuurvliinder) of Groenknolorchis mag uitsluitend worden uitgevoerd onder begeleiding van de boswachter c.q. ecooloog van Natuurmonumenten.
10. Bij de werkzaamheden op het land en in het water moet altijd één kant opgewerkt worden. Op het land wordt onnodige verdichting van de bodem daarmee voorkomen. In het water moet altijd richting open water worden gewerkt om het insluiten van dieren te voorkomen.

11. Per locatie worden alle benodigde werkzaamheden in één werkgang uitgevoerd om de verstoring zo klein mogelijk te houden.
12. Grondtransport dient plaats te vinden over nog te ontgraven terreindelen of over de aan te leggen ribben.
13. Verwerkt of ingericht terrein mag niet opnieuw betreden of bereden worden. Alleen het rijden en werken in nog te bewerken terreindelen is toegestaan. Buiten de werkgrens van de principeprofielen mag er geen betreding plaatsvinden van de terreindelen.
14. Het aftanken van materieel mag niet boven onbeschermd grond binnen het Natura 2000-gebied plaats vinden. Het aftanken moet worden uitgevoerd boven een vloeistofdichte voorziening, waarbij er geen brandstoffen/vloeistoffen in of op de bodem mogen komen.
15. Insporing van meer dan 50 mm is niet toegestaan. Er dient zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van materieel, dat geschikt is voor het werken op vochtige/natte bodem met minder draagkracht, zoals bijvoorbeeld materieel op rupsbanden. Zo nodig worden draglineschotten gebruikt. Deze moeten na uitvoering van het werk op een tracé direct worden verwijderd.

Overige zaken

16. De boswachter c.q. ecoloog van Natuurmonumenten moet een ecologisch logboek bijhouden. In het logboek wordt aangegeven wanneer niet voorziene ecologische maatregelen zijn genomen ten behoeve van een van de instandhoudingsdoelen, om welk instandhoudingsdoel het gaat, welke maatregelen getroffen zijn en de locatie (coördinaten). Als er sprake is van verplaatsen van een leefgebiedje (bijv. zeggenpollen) of van een soort (bijv. Groenknolorchis) moeten de coördinaten van nieuwe locatie in het logboek worden vermeld. Het ecologisch logboek dient aanwezig te zijn op de werklocatie.
17. Binnen zes weken na afronding van de werkzaamheden dient de digitale versie van het ecologisch logboek naar het bevoegd gezag te worden gestuurd. Hiervoor gebruikt u het e-mailadres handhavingbackoffice@overijssel.nl.

Overwegingen bij het besluit

Bijlage 2

Het besluit bestaat uit de vergunning, de voorschriften en de overwegingen. In deze bijlage zijn de overwegingen bij het besluit opgenomen. Het besluit, de voorschriften en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De overwegingen zijn als volgt opgebouwd:

A	WEERGAVE VAN DE FEITEN	7
A1	Vergunningaanvraag	7
A1.1	Beschrijving van de activiteiten	7
A1.2	Doel project 'maatregelen Grote Vuurvlinder Omgeving Dwarsgracht '	8
A1.3	Periode	8
A1.4	Onderliggende documenten	9
A1.5	Aanvullende gegevens	9
A2	Bevoegdheid	9
A2.1	Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd	9
A3	Procedure	9
A3.1	Overeenstemming andere provincie	9
A3.2	Adviesverzoek aan gemeente	10
A3.3	Relevante overige besluiten	10
A3.3.1	Ontheffingsplicht Wnb-onderdeel Soorten wettelijk vrijgesteld	10
A3.3.2	Melding en/of herplantplicht Wnb-onderdeel Houtopstanden is niet nodig	10
A4	Toetsingskader Natura 2000-gebieden	10
A4.1	Wettelijke regels	10
A4.1.1	Programmatistische Aanpak Stikstof (verder PAS) niet meer toepasbaar	10
A5	Vergunningplicht	10
B	TOETSING NATURA 2000-GEBIEDEN	11
B1	Inhoudelijke beoordeling	11
B1.1	Toetsing effecten	11
B1.1.1	Beschrijving van effecten op habitattypen in de aanvraag	11
B1.1.2	Beoordeling van de effecten op habitattypen	12
B1.1.3	Beschrijving van effecten op habitatsoorten in de aanvraag	15
B1.1.4	Beoordeling van de effecten op habitatsoorten	16
B1.1.5	Beschrijving van effecten op broedvogels	18
B1.1.6	Beoordeling van de effecten op broedvogels	18
B1.1.7	Beschrijving van effecten op niet-broedvogels	19
B1.1.8	Beoordeling van de effecten op niet-broedvogels	19
B1.2	Eindconclusie beoordeling effecten	19
B1.3	Toetsing aan overige vereisten	19
	BIJLAGE 3 - Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied	20

A WEERGAVE VAN DE FEITEN

A1 Vergunningaanvraag

A1.1 Beschrijving van de activiteiten

Het aangevraagde project 'maatregelen Grote vuurvliinder omgeving Dwarsgracht' gaat om het verbeteren van de leefomgeving voor de Grote vuurvliinder. Voor de soort geldt een uitbreidingsdoelstelling voor het leefgebied. Tevens geldt er een verbeterdoelstelling van de kwaliteit van het leefgebied. Het project is een uitwerking van één van de maatregelen uit het programma Ontwikkelopgave Natura 2000. Dit programma is een uitwerking van het pakket van maatregelen uit de beheerplannen Natura 2000-gebieden in Overijssel.

Ten behoeve van de Grote vuurvliinder ligt vanuit het Natura 2000-beheerplan de opgave om in de omgeving Dwarsgracht circa 10 kilometer natuurvriendelijke oeverzone in te richten als leefgebied en verbindingszone. De Grote vuurvliinder is een zeer zeldzame vlindersoort die alleen nog in de Weerribben en de Rottige Meenthe & Brandemeer voorkomt. De vlinder is de afgelopen jaren slechts incidenteel waargenomen in 'De Wieden'. Er is een negatieve trend in het voorkomen van deze soort. Ook de omvang en de kwaliteit van het leefgebied voldoet niet voor het behoud van een levensvatbare populatie van de grote vuurvliinder. Door onder andere het deelgebied omgeving Dwarsgracht in te richten als leefgebied voor de Grote vuurvliinder wordt het leefgebied vergroot. Daarmee wordt een stap gezet naar een stabiele, toekomstbestendige populatie.

Het streven is om door een kwaliteitsverbetering van het leefgebied een stabiele populatie van ongeveer 3.000 vlinders te bereiken. Het gaat daarbij om de populatie in de keten van laagveengebieden, die bestaat uit Rottige Meenthe & Brandemeer, Weerribben en 'De Wieden'. In 'De Wieden' moet door kwaliteitsverbetering een nieuwe kernpopulatie worden gerealiseerd. De inrichtingsmaatregelen uit deze aanvraag zijn gericht op het realiseren van een deel van het leefgebied voor de Grote vuurvliinder in het zuidelijk deel van 'De Wieden'. Het doel hier is een kernpopulatie te ontwikkelen van 500 vlinders.

Proces tot vaststellen locaties natuurvriendelijke oevers

De oevers, die natuurvriendelijk worden ingericht, zijn met een zorgvuldig proces geselecteerd. Het doorlopen proces is weergegeven in het inrichtingsplan⁷. Daarbij is als een van de laatste stappen gebruik gemaakt van de gebiedskennis van de terreinbeheerder Natuurmonumenten om de geselecteerde oevers te beoordelen op kansrijkdom. Het resultaat van dit selectieproces is ruim 12 km geschikte oeverlocaties.

Beschrijving werkzaamheden

Om het leefgebied van de Grote vuurvliinder uit te breiden, worden oeverstroken natuurvriendelijk ingericht. In de praktijk betekent dit, dat langs de watergangen stroken van 3 tot 5 meter breed worden afgegraven tot net boven het waterpeil. Er wordt een geleidelijke overgang gecreëerd met delen waar niet wordt gegraven. Op deze manier wordt het oppervlak aan overgang van land naar water vergroot. Er ontstaan natuurvriendelijke oeverstroken waarin zich een moerassige verlandingsvegetatie met o.a. Waterzuring, Kale jonker en Kattenstaart kan ontwikkelen. Deze oeverstroken fungeren als leefgebied voor de Grote vuurvliinder met zowel nectarbronnen als plekken om eitjes op af te zetten. Het principeprofiel in figuur 1 geeft hier een beeld van.

In het document 'Werkomschrijving'⁸ staan de uit te voeren werkzaamheden beschreven. In hoofdlijnen bestaan de werkzaamheden uit opruimwerkzaamheden van een oud windmolentje, klepelen, verwijderen bosopslag, graafwerkzaamheden en opschonen van een dichtgegroeide watergang. Het graafwerk voor de natuurvriendelijke oevers is uitgewerkt in zeven werkprincipes. Op de tekening 'Overzicht maatregelen oevers'⁹ is per oeverlocatie weergegeven welk werkprincipe van toepassing is. De werkprincipes zijn hier

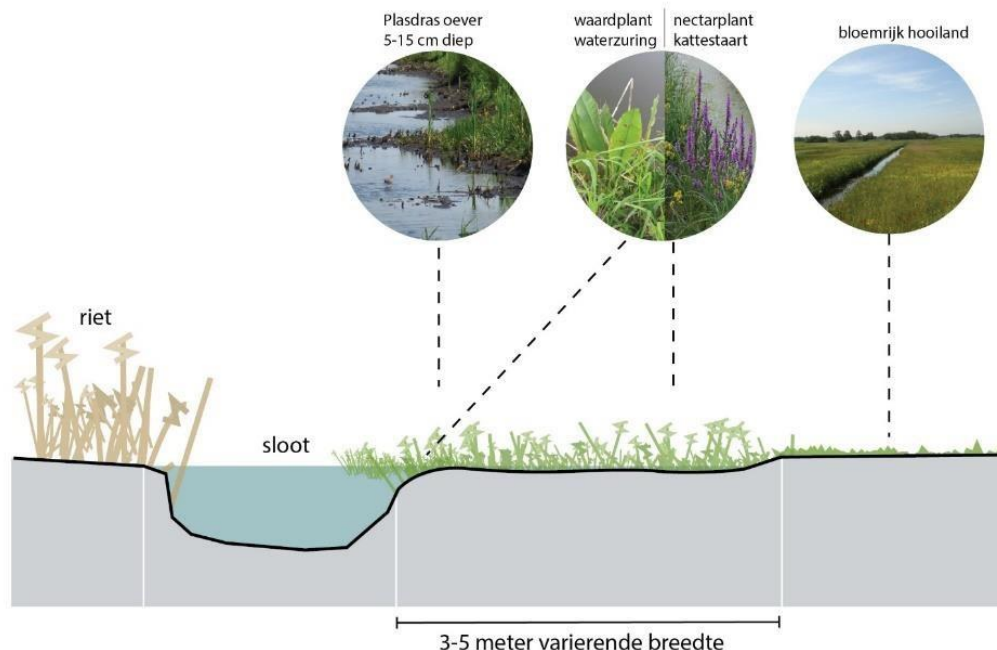
⁷ Omgeving Dwarsgracht, Inrichtingsplan, 20 februari 2019, paragraaf 5.2 tot en met 5.5.

⁸ Omgeving Dwarsgracht, Werkomschrijving (Arcadisnr. 6650) van 16 november 2018; paragraaf 3.3.

⁹ Kaart 'Overzicht maatregelen oevers – Omgeving Dwarsgracht' d.d. 14 november 2018 uit document Omgeving Dwarsgracht, Werkomschrijving (Arcadisnr. 6650) van 16 november 2018.

tevens uitgewerkt in dwarsdoorsneden per principeprofiel¹⁰. In dit document is ook een kaart met 'overzicht interne transportroutes'¹¹ opgenomen.

De werkzaamheden worden in één aansluitende periode uitgevoerd. Verwacht wordt dat voor de uitvoering een periode van circa 20 weken nodig is.

Figuur 1. Principeprofiel toekomstige oevers voor Grote vuurvliinder Omgeving Dwarsgracht.

Periode werkzaamheden

De start van het werk was oorspronkelijk voorzien op maandag 15 juli 2019. Het vergunningentrajec heeft stil gelegen in afwachting van een beslissing van gedeputeerde staten over het vrijstellen van de vergunningplicht van maatregelen ten behoeve van instandhoudingsmaatregelen. Een beslissing daarover is verschoven naar het najaar. Om zo snel mogelijk met de werkzaamheden te starten is er voor gekozen om met het vergunningentrajec door te gaan.

De start van de werkzaamheden is nu voorzien in oktober 2019. De werkzaamheden worden aaneengesloten uitgevoerd. De afronding van het werk vindt uiterlijk in februari 2020 plaats.

A1.2 Doel project 'maatregelen Grote Vuurvliinder Omgeving Dwarsgracht '

Het doel is om de achteruitgang van de populatie van de Grote vuurvliinder te stoppen door kwaliteitsverbetering van het leefgebied. Binnen dit deelgebied krijgt dit vorm door het creëren van ruim twaalf kilometer natuurvriendelijke oevers.

A1.3 Periode

De vergunning wordt aangevraagd voor de periode half oktober 2019 tot 1 maart 2020.

¹⁰ Tekening nr. 3, versie B, 'Principeprofielen' d.d. 6 november 2018 uit document Omgeving Dwarsgracht, Werkomschrijving (Arcadisnr. 6650) van 16 november 2018.

¹¹ Kaart 'overzicht interne transportroutes – Omgeving Dwarsgracht' d.d. 14 november 2018 uit document Omgeving Dwarsgracht, Werkomschrijving (Arcadisnr. 6650) van 16 november 2018.

A1.4 Onderliggende documenten

Voor de beoordeling van de aanvraag zijn de volgende documenten¹² toegezonden:

- Ingevuld en ondertekend aanvraagformulier
- Arcadis. Februari 2019. Omgeving Dwarsgracht. Inrichtingsplan. provincie Overijssel.
- Arcadis. Februari 2019. Situatietekening geschikte watergangen en vergravingszijde
- Arcadis. November 2018. Memo Nadere toetsing Natura 2000 inrichtingsplan Dwarsgracht-Jonen.
- Arcadis. augustus 2018. Quicksan natuur inrichtingsplan Omgeving Dwarsgracht
- Arcadis. Februari 2019. Memo vergunningaanvraag N2000.
- Arcadis. Februari 2019. Omgeving Dwarsgracht. Aanmeldingsnotitie M.E.R.-beoordeling, Provincie Overijssel.
- Machtiging provincie Overijssel aan Arcadis voor indienen vergunningaanvraag
- Arcadis. November 2018. Verslag aanwys Dwarsgracht/Jonen.
- Arcadis. November 2018. Omgeving Dwarsgracht. Werkomschrijving (Arcadisnr. 6650). Provincie Overijssel.
- E-Mail van 17 juni 2019 met aanvullende gegevens¹³

Verder zijn de volgende onderzoeken bij de beoordeling betrokken:

- Provincie Overijssel. Maart 2017. Natura 2000-beheerplan definitief De Wieden en Weerribben.
- website Beschermde natuur in Nederland, Natura 2000-gebieden, De Wieden, habitatype 'Ruigten en zomen', gedetailleerde informatie. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.
- Profieldocument, versie 1 september 2008, Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones (H6430). Verkorte naam: ruigten en zomen.
- Website Vlinderstichting, overzicht vlinders, details vlinder, Grote vuurvlinder.
- Anonymus, 27 mei 2010. Leidraad bepaling significantie. Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet, Steunpunt Natura 2000, Ede.

A1.5 Aanvullende gegevens

Op 18 april 2019 zijn per e-mail aanvullende gegevens gevraagd. Deze gegevens zijn op 17 juni 2019 ontvangen en ingeboekt onder nummer 2019/0202595.

A2 Bevoegdheid

A2.1 Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op het grondgebied van Overijssel. De activiteiten vallen niet onder de uitzonderingen van de bevoegdheid, zoals weergegeven in het Besluit natuurbescherming¹⁴. Daarom zijn Gedeputeerde Staten van provincie Overijssel bevoegd tot het nemen van besluiten op basis van de Wnb (art. 1.3, eerste lid).

A3 Procedure

De vergunningprocedure is uitgevoerd in overeenstemming met hoofdstuk 5 van de Wnb. Daarbij zijn de relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

Gedeputeerde staten van onze provincie hebben de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (UOV) van toepassing verklaard¹⁵ voor besluiten op basis van de Wnb (art. 2.7, tweede lid).

A3.1 Overeenstemming andere provincie

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op ons grondgebied. De effecten van het project hebben uitsluitend invloed op Natura 2000-gebieden die op ons grondgebied liggen. Overeenstemming met een andere provincie is niet nodig.

¹² Ons kenmerk 2019/0056544

¹³ Ons kenmerk 2019/0202595

¹⁴ Besluit natuurbescherming, art. 1.3, eerste lid

¹⁵ GS-besluit van 13 december 2016, ons kenmerk 2016/0490877

A3.2 Adviesverzoek aan gemeente

Wij hebben de aanvraag naar het college van burgemeester en wethouders van Steenwijkerland gestuurd met het verzoek om advies. De gemeente is vier weken de gelegenheid geboden om te reageren.

Zij heeft van deze mogelijkheid geen gebruik gemaakt.

A3.3 Relevante overige besluiten

A3.3.1 Ontheffingsplicht Wnb-onderdeel Soorten wettelijk vrijgesteld

Het betreft hier herstelmaatregelen ten gunste van de Grote vuurvliinder in het Natura 2000-gebied 'De Wieden'. Voor herstel- en instandhoudingsmaatregelen geldt een wettelijke vrijstelling voor ontheffingsplicht Wnb-Soorten¹⁶. Op basis hiervan hoeft voor de in deze aanvraag aangevraagde herstel- en instandhoudingsmaatregelen geen ontheffing onderdeel Soorten te worden aangevraagd. Wel dient ten aller tijde de zorgplicht uit de Wet in acht te worden genomen.

A3.3.2 Melding en/of herplantplicht Wnb-onderdeel Houtopstanden is niet nodig

Herstel- en instandhoudingsmaatregelen zijn vrijgesteld van meldingsplicht en herplantplicht Wnb-onderdeel Houtopstanden¹⁷.

A4 Toetsingskader Natura 2000-gebieden

Een vergunning kan worden verleend als aan verschillende kaders is voldaan. In deze paragraaf beschrijven we kort aan welke kaders wordt getoetst.

A4.1 Wettelijke regels

Een verzoek om een vergunning beoordelen wij op basis van de regels uit hoofdstuk 2, paragraaf 2.3 van de Wnb. Bij ons oordeel houden we tevens rekening met het derde lid van artikel 1.10 Wnb.

A4.1.1 Programmatische Aanpak Stikstof (verder PAS) niet meer toepasbaar

De Raad van State heeft recentelijk (29 mei jl.) een uitspraak gedaan ten aanzien van toetsing van effecten van stikstofdepositie met behulp van het Programma Aanpak Stikstof (verder PAS). Uit deze uitspraak volgt dat voor vergunningverlening geen gebruik meer mag worden gemaakt van de systematiek van de PAS. Hiermee zijn het Besluit natuurbescherming (titel 2.2) en de Regeling natuurbescherming (hoofdstuk 2) niet meer van toepassing voor toetsing van de effecten van stikstofdepositie ten gevolge van een aanvraag.

Dit geldt tevens voor ons beleid ten aanzien van stikstofdepositie in onze Omgevingsvisie en de regels, die daaruit voortkomen, die zijn vastgelegd in onze Omgevingsverordening (hoofdstuk 7). Ook de voorwaarden met betrekking tot stikstofdepositie in de Beleidsregel Natuur Overijssel 2017 gelden niet meer.

A5 Vergunningplicht

De aangevraagde activiteit heeft mogelijk negatieve effecten op het Natura 2000-gebied 'De Wieden'. Het gaat daarbij om een combinatie van effecten door o.a. (tijdelijk) oppervlakteverlies, verstoring door geluid, trillingen, aanwezigheid van mensen en mechanische effecten door inzet van machines en werktuigen.

Tijdelijke effecten stikstofdepositie in beheerplan vrijgesteld van vergunningplicht

De inzet van werktuigen bij de uitvoering van de herstel- en instandhoudingsmaatregelen leidt tot uitstoot van stikstof. Er is sprake van een tijdelijke stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten binnen dit Natura 2000-gebied. In het beheerplan voor 'De Wieden &

¹⁶ Artikel 3.3, zevende lid onder a Wnb (voor vogelsoorten). Artikel 3.8, zevende lid onder a Wnb (HRL-soorten). Artikel 3.10, tweede lid in combinatie met artikel 3.8, zevende lid Wnb (overige soorten)

¹⁷ Art 4.4, eerste lid onder a Wet natuurbescherming

Weerribben' zijn de tijdelijke stikstofeffecten van deze herstelmaatregelen beoordeeld en vrijgesteld van vergunningplicht¹⁸. Hiervoor wordt de volgende onderbouwing gegeven:

"Door inzet van materieel kunnen maatregelen die worden uitgevoerd ten behoeve van het bereiken van de instandhoudingsdoelen leiden tot een verhoogde stikstofdepositie ter plaatse van habitattypen en soorten. Dit effect is tijdelijk van aard. De betreffende maatregelen hebben op termijn echter een positief effect op de habitattypen en soorten: een effect dat vele malen opweegt tegen de tijdelijke verhoogde stikstofdepositie. Deze werkzaamheden hebben voor het aspect stikstof geen vergunning nodig, omdat deze maatregelen er aan bijdragen de natuur meer bestand te maken tegen negatieve effecten van stikstofdepositie."

We nemen dit dan ook niet verder mee in onze beoordeling van de vergunningplicht.

Nadere beoordeling effecten tijdens uitvoering is noodzakelijk

De effecten tijdens de uitvoering van herstelmaatregelen zijn in het beheerplan niet getoetst. Deze worden in de huidige aanvraag en besluit nader beoordeeld op de vergunningplicht.

Er is geen sprake van bestaand gebruik¹⁹. De aangevraagde activiteiten houden verband met het herstel van het instandhoudingsdoel voor de Grote vuurvliinder in het Natura 2000-gebied 'De Wieden'. De verwachting is dat deze, na uitvoering, een positief effect hebben op dit instandhoudingsdoel. Tijdens de uitvoering zijn negatieve gevolgen voor een aantal instandhoudingsdoelstellingen niet op voorhand uit te sluiten.

De activiteiten zijn vergunningplichtig in het kader van art. 2.7, tweede lid Wnb - gebieden. Uit de toetsing moet blijken of de aangevraagde herstelmaatregelen kunnen worden vergund.

B TOETSING NATURA 2000-GBIEDEN

B1 Inhoudelijke beoordeling

In deze paragraaf worden de effecten beschreven van de aangevraagde situatie. Wij beoordelen of de (tijdelijke) effecten op instandhoudingsdoelen toelaatbaar zijn in relatie tot de beoogde doelen van het project. Het beoordeelde project omvat activiteiten die nodig zijn voor het beheer van het Natura 2000-gebied. Ook in dit geval is zorgvuldigheid vereist. Maar, anders dan bij alle andere typen projecten, is hiervoor nooit een passende beoordeling nodig. Als er sprake is van (tijdelijke) negatieve effecten op instandhoudingsdoelen is in dat geval een belangenafweging nodig.

B1.1 Toetsing effecten

B1.1.1 Beschrijving van effecten op habitattypen in de aanvraag

Het plangebied Omgeving Dwarsgracht ligt in het Natura 2000-gebied 'De Wieden'. Het project bestaat uit het aanpassen van ruim 12 km oevers om beter leefgebied te creëren voor de Grote vuurvliinder (zie paragraaf A1.1). Er wordt fysiek ingegrepen in het gebied. Uit de habitattypekaart van de Atlas van Overijssel blijkt dat de gekozen oevers voor Grote vuurvliinder grotendeels buiten habitattypen liggen. Mogelijke fysieke aantasting van habitattypen door de uitvoering van het project lijkt op basis van de habitattypekaart daarom zeer lokaal en beperkt van aard. Er is sprake van (tijdelijke) effecten voor de volgende habitattypen:

- H6340A – Ruigten en zomen (moerasspirea);
- H91D0 – Hoogveenbossen;
- H3150 - Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden.

¹⁸ Anonymus, 2017. Natura 2000-Beheerplan definitief. De Wieden en Weerribben. Provincie Overijssel, Zwolle; paragraaf 6.3, pag. 177

¹⁹ Art. 2.9, tweede lid, Wnb

Effecten op overige kwalificerende habitattypen ter plaatse van de tracés worden op voorhand uitgesloten, omdat deze hier niet voorkomen. Ter plaatse van de voorgenomen transportroutes is hierover nog geen zekerheid.

Effecten habitatype Ruigte en zomen (subtype A) Moerasspirea

Voor het habitatype H6340 Ruigten en zomen (subtype A) geldt dat niet overal aantasting volledig kan worden uitgesloten. Het totaaloppervlak van de (tijdelijke) aantasting van de variant met Moerasspirea is ingeschat op 0,3-0,5 hectare. Het totaaloppervlak van de mogelijke aantasting wordt gezien als verwaarloosbaar ten opzichte van het volledige oppervlak van dit habitatype in het hele Natura 2000-gebied 'De Wieden'.

Effecten habitatype H91D0 - Hoogveenbossen

Voor de oeveraanpassing wordt geen bos gekapt. Er is lokaal wel sprake van het verwijderen van vegetatie langs de rand van 'hoogveenbos'. Uit de aanvullende gegevens blijkt dat deze zone bestaat uit een onderhoudspad. De vegetatie wordt hier regelmatig gemaaid. In de stukken bij de aanvraag wordt aangegeven dat effecten op dit habitatype zijn uit te sluiten.

Effecten habitatype H3150 - Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

Voor het habitatype H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden geldt dat dit ligt in bestaande vaarroutes. Ten opzichte van regulier beheer- en onderhoudsverkeer is er hierdoor geen sprake van extra aantasting. In de winter bevinden zich de waterplanten onder het wateroppervlak (op de bodem) waardoor ook van fysieke aantasting en/of beschadiging geen sprake is.

Effecten op habitattypen algemeen

Naast de eerder genoemde habitattypen komen lokaal ook andere habitattypen voor. Het gaat hierbij om kleine oppervlakten. De herinrichting is beperkt tot oeverzones waarvan de terreinbeheerder heeft vastgesteld dat daarin geen kwalificerende habitattypen voorkomen. Het is daarom op voorhand uitgesloten dat de werkzaamheden aan de oevers leiden tot een aantasting van andere kwalificerende habitats.

Om het project op zorgvuldige wijze te kunnen uitvoeren, wordt, voorafgaand aan het uitvoeren van de werkzaamheden, door een veldonderzoek vastgesteld of zich ter plaatse van de rijroutes, depots en dergelijke mogelijk kwalificerende habitattypen bevinden. Wanneer dat het geval blijkt te zijn, zal per geval afgewogen moeten worden of het aanpassen van de route of depotlocatie mogelijk is. Als dat niet mogelijk is wordt afgewogen of het ontwikkelen van leefgebied voor de Grote vuurvinder opweegt tegen het vernietigen van het betreffende habitatype op die locatie.

B1.1.2 Beoordeling van de effecten op habitattypen

Habitatype Ruigte en zomen (subtype A) Moerasspirea

Voor dit habitatype geldt een behoudsdoelstelling. Het habitatype omvat natte, productieve strooiselruigten op voedselrijke standplaatsen. In dit gebied gaat het om de vegetatie van het verbond *Filipendulion*. Binnen dit verbond is de gemeenschap met Moeraswolfsmelk (*Euphorbia palustris*) bijzonder. Moeraswolfsmelk wordt het meest aangetroffen in de laagveengebieden van Noordwest-Overijssel en plaatselijk langs de grote rivieren²⁰. Op de meeste plaatsen betreft het matige vormen met Moerasspirea (*Filipendula ulmaria*) en Grote valeriaan (*Valeriana officinalis*) en verder vrijwel uitsluitend zeer algemene soorten²¹. Dat is in 'De Wieden' ook het geval. De hersteltijd van dergelijke vegetatie is kort (circa 2-3 jaar).

Als binnen de vegetatie 'ruigte en zomen' o.a. Moeraswolfsmelk voorkomt, dan is er sprake van een goede kwaliteit. Door vragen rondom eerdere projecten in dit Natura 2000-gebied is bekend dat het

²⁰ Bron: website Beschermde natuur in Nederland, Natura 2000-gebieden, De Wieden, habitatype 'Ruigten en zomen', gedetailleerde informatie. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

²¹ Profieldocument 1 september 2008, Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones (H6430). Verkorte naam: ruigten en zomen.

voorkomen van Moeraswolfsmelk een naitjeffect is van het vroegere gebruik als hooiland²². Dit hooiland werd vroeger licht bemest met o.a. Krabbenscheer. Met het verwijderen van de bovengrond gaat ook het restant van het vroegere gebruik verloren. Volgens de ecooloog van Natuurmonumenten is dan de kans op herstel van dit habitattype met de bijzondere soorten, zoals Moeraswolfsmelk, niet erg groot.

Er gaat meer dan 100 m² (tijdelijk) verloren. Op basis van de 'leidraad significantie'²³ moet dit beschouwd worden als een (tijdelijk) significant negatief effect. Het is niet bekend wat de kwaliteit van dit deel van het habitattype is. De tracés zijn zorgvuldig geselecteerd²⁴. Daarbij is ook de gebiedskennis van de terreinbeherende organisatie gebruikt. Zij beseffen dat verlies van de bodemhistorie leidt tot het definitieve verlies van dit habitattype van hoge kwaliteit. Wij nemen aan dat zorgvuldig de locatie van het tracé door dit habitattype is gekozen. Zonder de bijzondere soort als Moeraswolfsmelk gaat het om een matige vorm van deze vegetatie. Hiervan is de hersteltijd kort.

In het 'Inrichtingsplan'²⁵ is een voorstel opgenomen voor het toekomstige beheer. Daarin is er sprake van gefaseerd beheer. Zoals in dit plan is weergegeven houdt dat een maaibeheer in van één keer in de twee jaar. Bij een dergelijke maaifrequentie kan zich een bloemrijke ruigte ontwikkelen dat kwalificeert als het habitattype dat nu verloren gaat. Het gaat om een tijdelijke verlies.

Het tijdelijke verlies aan dit habitattype achten wij aanvaardbaar, gezien het belang voor het behoud van de Grote vuurvlinder. Het gaat om de ondersoort *batava*, die nergens anders ter wereld voorkomt. Deze ondersoort is ernstig bedreigd in haar voortbestaan. Ze komt uitsluitend voor in drie laagveengebieden in Noordwest-Overijssel en Zuidoost-Friesland: De Weerribben, 'De Wieden' en de Rottige Meenthe & Brandemeer²⁶.

Habitattype H91D0 - Hoogveenbossen

Uit zowel de ecologische quickscan als de aanvullende notitie wordt komt het beeld naar voren dat hoogveenbossen niet fysiek worden aangetast. Volgens de reactie op ons verzoek om aanvullende informatie vindt de realisatie van de natuurvriendelijke oever ter plaatse van een werkp pad plaats. Uit de kaart 'Overzicht maatregelen oevers'²⁷ blijkt dat ter plaatse van enkele aaneengesloten tracés (39, 42, 43, 57) het principeprofiel 3 moet worden uitgevoerd. Dit principeprofiel is volgens de dwarsdoorsnede 8 m breed. Daarbij bestaat 5 m uit bosbegroeiing. Dat bos moet worden gerooid om ter plaatse een ribbe te realiseren waar het vrijkomend materiaal in verwerkt wordt. Dit principeprofiel is veel breder dan alleen het werkp ad.

Het te rooien bos is volgens de habitattypenkaart uit de Atlas van Overijssel het habitattype hoogveenbos. In het Natura 2000-beheerplan voor dit gebied²⁸ is aangegeven dat de trends in het areaal en de kwaliteit nog onbekend zijn. In de gebiedsanalyse gaat men daarom uit van een negatieve trend. Vanuit het voorzorgprincipe houden wij ook bij ons besluit hier rekening mee. Er zijn geen gegevens aangeleverd waaruit blijkt dat er hier géén sprake is van hoogveenbossen.

Uitvoering van principeprofiel 3 over een lengte van circa 1.000 m²⁹ ter plaatse van deze tracés leidt tot verwijdering van circa 5.000 m² hoogveenbossen. In het Natura 2000-gebied 'De Wieden' geldt een behoudsdoelstelling voor dit habitattype. Hoogveenbossen is een prioritair habitattype. Dat wil zeggen dat dit habitattype binnen Europa gevaar loopt te verdwijnen. Een belangrijk deel van het totale verspreidingsgebied van dit habitattype ligt binnen de Europese Unie. Hierdoor draagt zij een bijzondere verantwoordelijkheid voor het behoud hiervan. Afname van het oppervlakte ten behoeve van een ander instandhoudingsdoel is volgens het aanwijzingsbesluit niet mogelijk.

²² Mondelinge mededeling ecooloog Natuurmonumenten, Bart de Haan

²³ Anonymus, 27 mei 2010. Leidraad bepaling significantie. Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet, Steunpunt Natura 2000, Ede.

²⁴ Omgeving Dwarsgracht, Inrichtingsplan, 20 februari 2019, paragraaf 5.2 tot en met 5.5.

²⁵ Omgeving Dwarsgracht, Inrichtingsplan, 20 februari 2019, hoofdstuk 6, blz. 30

²⁶ Bron: <https://www.vlinderstichting.nl/vlinders/overzicht-vlinders/details-vlinder/grote-vuurvlinder>

²⁷ Omgeving Dwarsgracht, Werkomschrijving (Arcadisnr. 6650) van 16 november 2018, tekening van 14-11-2018

²⁸ Anonymus, 2017. Natura 2000-Beheerplan definitief. De Wieden en Weerribben. Provincie Overijssel, Zwolle; paragraaf 3.4.1, blz. 72.

²⁹ Omgeving Dwarsgracht, Werkomschrijving (Arcadisnr. 6650) van 16 november 2018, paragraaf 3.3.6, blz. 13

Rekening houdend met een mogelijke negatieve trend in het areaal en de prioritaire status geven wij geen toestemming voor het uitvoeren van de werkzaamheden ter plaatse van de tracés 57, 42, 43 en 39. Er is geen zekerheid over het type bos dat moet wijken om het principeprofiel 3 uit te voeren. Vanuit het voorzorgprincipe gaan we daarom uit van de habitattypenkaart. Het betreft een prioritair habitatype. Voor dit deel wordt de vergunning geweigerd.

Habitatype H3150 - Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

Niet alle vaarroutes voor aan- en afvoer van materieel en materiaal komen overeen met de reguliere vaarroutes. Dit blijkt uit de vergelijking van de kaart met het overzicht van interne transportroutes en de habitattypenkaart. Voor een deel vindt de verplaatsing ook plaats door wateren waar weinig tot nooit gevaren wordt. In een deel van die watergangen komt een vegetatie met krabbenscheer en fonteinkruiden voor³⁰. In het Natura 2000-beheerplan worden vertroebeling van water en directe mechanische beschadiging door gemotoriseerde boten genoemd als bedreigingen voor dit habitatype³¹. vertroebeling vindt plaats doordat de vaarbewegingen het opwervelen van slib veroorzaakt.

De werkzaamheden worden in het najaar of winter uitgevoerd. Krabbenscheer overwintert door af te zinken naar de bodem. Fonteinkruiden sterven in het najaar grotendeel af. Elke locatie wordt in één werkgang afgerond. Per locatie zijn de vaarbewegingen daardoor tot een minimum beperkt. Hierdoor zijn ze vergelijkbaar met de vaarbewegingen die nodig zijn bij het maaien van rietlanden en het afvoeren van riet³². In het Natura 2000-beheerplan is deze laatste activiteit beoordeeld. In het beheerplan wordt aangegeven dat die vaarbewegingen plaatsvinden wanneer de watervegetaties zijn afgestorven of ondergedoken zijn. In combinatie met de geringe vaarbewegingen is er weinig mechanische verstoring van het habitatype. Er zijn ook geen aanwijzingen dat de opwerveling van slib door beperkte vaarbewegingen in het najaar of winter negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelen.

Zoals eerder genoemd zijn de beperkte vaarbewegingen ten behoeve van de uitvoering van de maatregelen voor de Grote vuurvlied hiermee vergelijkbaar. De vaarbewegingen hebben met zekerheid geen effect op dit habitatype.

Habitattypen algemeen

De belangenafweging of een aanwezig habitatype ter plaatse van rijroutes of depots vernietigd mogen worden ten behoeve van het ontwikkelen van leefgebied van de Grote vuurvlied is een taak van het bevoegd gezag. Zonder vergunning kan er van vernietiging van habitats of leefgebieden van kwalificerende soorten geen sprake zijn. Voor geen enkel habitatype of leefgebied van kwalificerende soorten mag deze afweging in het veld worden gemaakt.

De werkwijze om vooraf aan of tijdens de uitvoering na te gaan of er kwalificerende habitattypen aanwezig zijn ter plaatse van rijroutes en locaties voor depots biedt onvoldoende zekerheid. Een afweging ter plaatse is in strijd met de zekerheid, die nodig is om een vergunning af te geven.

Bij de afweging voor de locaties van de tracés is men zorgvuldiger te werk gegaan. Volgens het inrichtingsplan was een harde eis dat op minimaal 10 m afstand van de in te richten slootkant geen kwalificerende habitatype aanwezig mocht zijn. Bij stap 5 in het inrichtingsplan³³ wordt de onzekerheid van aanwezige waardevolle natuurwaarden benoemd. Daarbij staat tevens dat het ontgraven van slootkanten niet kan worden uitgevoerd op de plaats waar men onverwacht waardevolle natuurwaarden tegen komt.

Alleen als vergelijkbare eisen gelden voor de rijroutes en tijdelijke depots is er zekerheid dat er geen overtreding van de wet plaats vindt. Concreet betekent dit dat de voorgenomen rijroute en/of depot eerst verkend moet worden op de aanwezigheid van één of meerdere habitattypen. Wordt ter plaatse een

³⁰ Atlas van Overijssel, habitattypenkaart

³¹ Anonymus, 2017. Natura 2000-Beheerplan definitief. De Wieden en Weerribben. Provincie Overijssel, Zwolle; paragraaf 3.4.1, blz. 69.

³² Anonymus, 2017. Natura 2000-Beheerplan definitief. De Wieden en Weerribben. Provincie Overijssel, Zwolle. paragraaf 5.4.20, blz. 122.

³³ Arcadis, 2019. Omgeving Dwarsgracht, Inrichtingsplan, 20 februari 2019, paragrafen 5.2 en 5.4, blz. 27-28

habitatype vastgesteld, dan moet voor de route of depotlocatie een alternatief worden gezocht waar geen habitat aanwezig is. Het gaat daarbij om de volgende habitattypen met bijbehorende kwalificerende soorten:

H4010B – Vochtige heiden (laagveengebied)

H6410 – Blauwgraslanden

H6430B – Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)

H7140A – Overgangs- en trilvenen (trilvenen)

H7140B – Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)

H7210 – *Galigaanmoerassen

Alleen voor de habitattypen H6430B en H7140B geldt een behoudsdoelstelling. Voor de overige vier van de habitattypen geldt een uitbreidingsdoelstelling. Al deze habitattypen zijn gevoelig voor mechanische verstoring. De habitattypen vormen tevens leefgebied van kwalificerende soorten. Aantasting of vernietiging heeft op meer instandhoudingsdoelen effecten dan alleen op de betreffende vegetatie.

In de aanvraag is geen zekerheid over een mogelijke aantasting van habitattypen ter plaatse van rijroutes en locaties van tijdelijke depots. De werkwijze dat dit in het veld wordt vastgesteld en ter plekke een afweging wordt gemaakt is niet aanvaardbaar. Vergelijkbaar met de afweging voor de inrichting van de natuurvriendelijke oevers moet het uitgangspunt zijn dat rijroutes en depots niet ter plaatse van habitattypen mogen liggen. Dit kan leiden tot een langere rijroute om bij de aan te passen oeverlocatie te komen.

Als aantasting van één van de andere habitattypen niet te voorkomen is, dan is daarvoor eveneens een vergunning nodig. Alleen op basis van een concrete afweging in de aanvraag is een juridisch houdbare belangenafweging mogelijk. Om duidelijkheid te geven voor de uitvoering nemen wij in ons besluit voorschriften op waarin de regels voor de locaties van rijroutes en depots worden vastgelegd.

Conclusie beoordeling effecten op habitattypen

De effecten op de habitattypen zijn afwezig of aanvaardbaar. De uitzondering hierop is zijn de effecten op hoogveenbossen ter plaatse van de tracés 57, 42, 43 en 39. Voor dit deel wordt de vergunning geweigerd.

Om schade aan habitattypen in het algemeen te voorkomen door rijroutes of depots nemen wij voorschriften op.

B1.1.3 Beschrijving van effecten op habitatsoorten in de aanvraag

Het deelgebied Omgeving Dwarsgracht vormt voor de meeste aangewezen habitatrichtlijnsoorten geschikt leefgebied, waarvan de meeste soorten hier ook aangetroffen zijn of in de nabijheid voorkomen.

De aan te passen oevers vormen mogelijk leefgebied van de aangewezen soorten. De ingreep betreft hoofdzakelijk het aanpassen van oeverzones, waarvoor relatief kleine ingrepen nodig zijn. Doordat bij de uitvoering de bestaande watergang intact blijft, worden alle in het water levende Habitatrichtlijnsoorten ontzien. Tijdens de werkzaamheden kunnen Zeggekorfslak, Geel schorpioenmos en Groenknolorchis negatief worden beïnvloed. Door de locatiekeuze is ook aantasting van bekend leefgebied of groeiplaatsen van deze soorten grotendeels uitgesloten. Doordat bij de uitvoering begeleiding plaatsvindt door boswachters van Natuurmonumenten, kan tevens lokaal nog een beoordeling gedaan worden om een specifieke locatie te ontzien. Verder wordt gewerkt volgens een ecologisch werkprotocol³⁴, waarmee geborgd is dat beschermde soorten ook ontzien worden.

In het ecologische werkprotocol zijn de volgende maatregelen opgenomen die effecten op soorten moeten verzachten of voorkomen:

Algemeen

- Altijd één kant opwerken om te voorkomen dat dieren ingesloten raken.
- Het terrein wordt alleen verlicht als dit nodig is.

³⁴ Arcadis, 2018. Ecologisch werkprotocol. Uitvoering PAS-opgaven Omgeving Dwarsgracht, 16 november 2018

- Er wordt een ecologische logboek opgesteld en bijgehouden door de uitvoerder op het werk. In het logboek wordt aangegeven wanneer ecologische maatregelen zijn genomen en welke soorten er zijn aangetroffen op de werklocatie.
- Gebruik van rijplaten, als de insporing groter is dan 50 mm³⁵, om bodemschade (verdichting) te voorkomen.
- Werkterrein zo klein mogelijk en rijroutes zo kort mogelijk houden.
- Zoveel mogelijk handelingen per locatie in een keer uitvoeren, zodat de verstoring geclusterd is.
- Verwerkt of ingericht terrein niet opnieuw betreden, alleen rijden en werken in nog te bewerken terreindelen.
- Grondtransport dient waar mogelijk plaats te vinden over nog te ontgraven terreindelen of over de aan te leggen ribben.
- Er mag geen betreding plaatsvinden van de terreindelen buiten de op tekening aangegeven werkgrens, tenzij in overleg met de directie³⁶.

Maatregelen voor water- en oevergebonden soorten

- Voorafgaand aan de uitvoering wordt de oevervegetatie tijdig ongeschikt gemaakt door deze kort af te maaien (en kort te houden).
- Op locaties waar watergangen worden ontgraven of opgeschoond wordt rustig één kant, richting open water, opgewerkt zodat waterdieren kunnen ontsnappen.
- Het opgeschoonde materiaal wordt aan de oeverzijde gecontroleerd op nog aanwezige waterdieren. Eventueel aanwezige waterdieren worden direct overgezet naar een watergang waar niet (meer) gewerkt wordt.
- Pollen of vegetaties met (waard)planten aan de oever, als Waterzuring en Groenknolorchis, worden uitgraven en direct overgezet naar alternatieve geschikte groeiplaatsen waar niet (meer) gewerkt wordt.

Soorten van ruigten, rietland en opgaande vegetaties

- Voorafgaand aan de uitvoering het tijdig ongeschikt maken van de vegetatie door deze te kappen of kort af te maaien (en kort te houden).
- Vegetaties met (waard)planten, als Groenknolorchis en Waterzuring met overwinterende eitjes of larven, worden ruim uitgraven en direct overgezet naar alternatieve geschikte groeiplaatsen waar niet (meer) gewerkt wordt.
- Op de percelen waar verwerkt grond van te ontgraven watergangen wordt gelegd, worden voorafgaand door een deskundig ecooloog gecontroleerd op aanwezige dieren

Naast bovenstaande maatregelen wordt op drie plaatsen in een watergang gewerkt. Dat is bij het verbinden van twee watergangen nabij tracé 92 en tracé 113. Daarnaast wordt een duiker aan het uiteinde van tracé 34 geplaatst. Volgens de reactie op ons verzoek om een aanvulling wordt hier, voorafgaand aan het doorbreken van de oever, de watergang lokaal geroerd om mobiele soorten te verjagen.

In zowel het inrichtingsplan als de werkomschrijving bij alle uit te voeren principeprofielen en grondwerk aangegeven dat het terrein geklepeld moet worden. Het gaat daarbij om een werkterrein van circa 103.600 m².

B1.1.4 Beoordeling van de effecten op habitatsoorten

De maatregelen om de schade voor de kwalificerende soorten te voorkomen staan verspreid in verschillende stukken. Van belang is de wijze waarop het werk daadwerkelijk wordt uitgevoerd. In de werkomschrijving is opgenomen dat gewerkt moet worden volgens het ecologisch werkprotocol. Dit protocol is niet aangepast. Zowel in de werkomschrijving als in de aanvullende informatie staan zaken

³⁵ Aanvulling op basis van: Omgeving Dwarsgracht, Werkomschrijving (Arcadisnr. 6650) van 16 november 2018, paragraaf 4.12, blz. 20 en Arcadis, 17 juni 2019, memo reactie vragen Dwarsgracht-Jonen, blz. 3

³⁶ Aanvullend aan het ecologisch werkprotocol staan in de werkomschrijving tevens de laatste twee punten opgenomen als voorwaarden bij de aanbesteding (paragraaf 4.12).

die, samen met het ecologisch werkprotocol, volgens de adviseur van de aanvrager borgen dat er geen negatieve effecten ontstaan voor het Natura 2000-gebied.

Het ecologisch werkprotocol gaat uit van de systematiek van de soortenbescherming. Zij is niet toegesneden op de systematiek van de gebiedsbescherming. Zo is het vanuit de soortenbescherming vaak een goede oplossing om een gebied van te voren ongeschikt te maken als leefgebied voor beschermde soorten. Daarmee voorkom je dat zich beschermde soorten vestigen. Voor de gebiedsbescherming ligt zo'n maatregel minder voor de hand. De bescherming gaat immers uit van voldoende leefgebied van een bepaalde omvang per kwalificerende soort. Aantasting van zo'n leefgebied kan negatieve effecten op de betreffende kwalificerende soort hebben. Ook als dit slechts tijdelijk is. Zeker als het een soort betreft waarvoor onvoldoende leefgebied aanwezig is om de doelstelling te behouden of te bereiken.

In dit specifieke geval wordt er steeds maar op één plek tegelijk gewerkt. En de werkzaamheden worden in één werkgang uitgevoerd. Bovendien vindt uitvoering plaats in het najaar of winter. Dat zorgt er voor dat de impact relatief beperkt zal zijn. Soorten zijn op dat moment niet aanwezig of zitten verborgen op overwinteringsplekken. Hierdoor kunnen we in dit geval akkoord gaan met de voorgestelde aanpak, mits het ongeschikt maken niet leidt tot permanent verlies van leefgebied voor kwalificerende soorten. De planning van de tracés zijn hiervoor zo goed mogelijk gekozen, waardoor wij niet verwachten dat er leefgebied verloren gaat van habitatsoorten.

Als er onverwacht toch in het werk kwalificerende soorten worden aangetroffen worden maatregelen genomen. Het gaat daarbij om het verplaatsen van pollen van zegges waarin de Zeggekorfslak aanwezig is. Of Waterzuring met mogelijk rupsen van de Grote vuurvlieder. Mogelijk dat ook (restanten van) de Groenknolorchis wordt aangetroffen. Ook die gaat men verplaatsen. Goede maatregelen, die echter zorgvuldig uitgevoerd moeten worden. Zo kan een Groenknolorchis niet eenvoudig op elke willekeurige plek terug geplant worden. Ze moet met een ruime plag uitgegraven worden en in vergelijkbare omstandigheden terug gezet worden (trilveen of veenmosrietland).

De begeleiding van de boswachter c.q. ecooloog van Natuurmonumenten is hierbij essentieel. Het gaat hierbij om het behoud van instandhoudingsdoelen. Het vastleggen van dergelijke acties in het ecologisch logboek is belangrijk. Door het vermelden van de coördinaten van nieuwe locatie van het verplaatste leefgebiedje c.q. soort kan ook gemonitord worden of de actie positief was voor de betreffende instandhoudingsdoel. Dit nemen wij daarom op in de voorschriften.

Wij constateren dat er een verschil zit in de beschreven voorbereidende werkzaamheden tussen het ecologisch werkprotocol enerzijds en het inrichtingsplan en de werkomschrijving anderzijds. IN het ecologische werkprotocol wordt gesproken over het kort maaien van de vegetatie voor aanvang van het werk. In de twee andere stukken spreekt men over klepelen. Bij klepelen wordt de vegetatie afgeslagen en gekneusd. Het geklepelde materiaal blijft liggen. In voedselarmere vegetaties leidt dit tot ophoping van organisch stof in de bovengrond. Dit zorgt ervoor dat de bovengrond verdicht en vervilt. En de ruigere planten zoals Grote brandnetel, braam en grassoorten van voedselrijke gronden nemen toe. Op de locaties die vergraven worden treedt dit niet op, omdat de grond daarna vergraven wordt. Voor de transportroutes over land en de tijdelijke depots kan hierdoor wel een extra verrijking optreden. Klepelen is alleen te verantwoorden als het al om voedselrijke vegetaties gaat.

Het klepelen heeft ook op insecten een negatief effect. Bij klepelen overleven slechts zo'n 6% van aanwezige rupsen³⁷ tegenover zo'n 40% bij een cyclomaaier. Wat de impact van klepelen op andere insecten (of eitjes, poppen, larven e.d.) is, is niet bekend. Maar gezien de gebruikte techniek is het aannemelijk dat het ook voor andere soorten in de vegetatie grote gevolgen heeft. Nu de werkzaamheden in het najaar en de winter worden uitgevoerd is het aandeel insecten in verschillende stadia van ontwikkeling mogelijk minder groot. Het klepelen is echter af te raden.

Vanuit de instandhoudingsdoelen is er geen reden om het maaien als voorschrift op ten nemen, zolang niet door habitattypen heen gereden wordt.

³⁷ bron: <https://www.vlinderstichting.nl/actueel/nieuws/nieuwsbericht/klepelen-helpt-onze-bermen-naar-de-knoppen>

Omwillen van de duidelijkheid in de uitvoering nemen we de maatregelen op als voorschriften in ons besluit. We gaan daarbij uit van het ecologisch werkprotocol, voor zover dit relevant is voor de bescherming van instandhoudingsdoelen.

B1.1.5 Beschrijving van effecten op broedvogels

Voor de broedvogels waarvoor het gebied aangewezen is, geldt een vergelijkbare redenering als voor de habitatrichtlijnsoorten. Door de omvang van het deelgebied en de variatie aan leefgebieden, kunnen alle aangewezen soorten hier leefgebied hebben. Voor Aalscholver en deels ook Purperreiger kan worden gesteld, dat wanneer binnen de plangrens geen kolonies bekend zijn, van aantasting geen sprake is. Purperreiger kan echter ook in niet-kolonieverband broeden en is dan tevens nauwelijks te vinden, waardoor aanwezigheid moeilijk vast te stellen is. Voor de meeste soorten geldt dat broedgebied overal wel min of meer aanwezig is. Doordat echter alleen de oeverzones heringericht worden, is het aannemelijk dat van grootschalige aantasting van broedgebied geen sprake is. Om het project op zorgvuldige wijze te kunnen uitvoeren, zullen de werkzaamheden buiten het broedseizoen (kwetsbare periode) moeten worden uitgevoerd. Daarmee is het verloren gaan van nesten en broedsels ten gevolge van de werkzaamheden uitgesloten.

Omdat alleen de oeverzones worden heringericht, is van grootschalige aantasting van broedgebied van kwalificerende vogelsoorten geen sprake.

Tevens gaat het alleen om broedgebied van soorten die in deze oevers kunnen broeden, zoals Rietzanger en Snor. Van de andere soorten is het niet waarschijnlijk dat deze zo dicht op de oever broeden.

Voor beide rietbroeders geldt dat het aangetaste oppervlak ten opzichte van het hele Natura 2000-gebied als verwaarloosbaar kan worden beschouwd. Door regulier beheer en onderhoud wordt ook leefgebied aangetast, wat zich in het opvolgende seizoen herstelt (riet- en ruigtevegetaties).

Tevens geldt dat de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd, waardoor van verstoring van broedende vogels geheel geen sprake kan zijn. Daarmee is aantasting van de kwaliteit van 'De Wieden' voor broedvogels ten gevolge van de werkzaamheden uitgesloten.

B1.1.6 Beoordeling van de effecten op broedvogels

Vanuit de instandhoudingsdoelen voor het Natura 2000-gebied is bescherming nodig van het leefgebied van soorten om de doelstelling te bereiken. In de aangeleverde gegevens is aangegeven dat het uitsluitend om eventueel leefgebied van de Snor en de Rietzanger gaat. Zowel voor de Rietzanger als voor de Snor geldt een behoudsdoelstelling.

Met de herinrichting van de oevertracés, gaat er leefgebied verloren. In het inrichtingsplan wordt het uit te voeren beheer verkend. Voor de verschillende na te streven doelen verschilt het tijdstip en de cyclus voor het maaien. Er wordt uiteindelijk gefaseerd maaien voorgesteld. Daarbij gaat men er van uit dat aan beide zijden van de watergangen riet en ruigte aanwezig is. Dat is ter plaatse van de tracés binnen dit project vaak niet het geval. Om een bloemrijke ruigte te behouden (nectarplanten voor de Grote vuurvlieder) is maaien (en afvoeren) in het najaar het meest voor de hand liggend. Het maaien wordt dan uitgevoerd voordat de planten bovengronds zijn afgestorven om voedingsstoffen af te voeren. Door te maaien voordat de planten zijn afgestorven voer je voedingsstoffen af en ontwikkelt zich een vrij open bloemrijke rietvegetatie. Dit is een beheer dat gericht is op de eisen van de Grote vuurvlieder. Met dit beheer vindt geen herstel van leefgebied voor de Snor en Rietzanger plaats.

In het Natura 2000-beheerplan is aangegeven dat in 'De Wieden' voor zowel Snor als Rietzanger het aantal broedparen ruim hoger is dan het instandhoudingsdoel³⁸. Het verlies aan leefgebied voor deze broedvogels is aanvaardbaar ter plaatse van de tracés met nieuw leefgebied voor de Grote vuurvlieder. Het leidt niet tot effecten op de instandhoudingsdoelen voor Snor en Rietzanger.

³⁸ Anonymus, 2017. Natura 2000-Beheerplan definitief. De Wieden en Weerribben. Provincie Overijssel, Zwolle; paragraaf 6.2.5, blz. 174.

B1.1.7 Beschrijving van effecten op niet-broedvogels

Door het ontbreken van groot open water is het gebied Dwarsgracht-Jonen van minder groot belang voor de niet-broedvogel-soorten. Kwalificerende eenden en ganzen zijn vooral gebonden aan open water om te foerageren of te slapen. In de dichtbegroeide delen komen ze slechts beperkt en lokaal voor en in lage dichtheden. Een tijdelijke, lokale verstoring zal dan ook niet leiden tot beïnvloeding van het instandhoudingsdoel. Er zijn ruim voldoende uitwijkmogelijkheden voor deze soorten.

B1.1.8 Beoordeling van de effecten op niet-broedvogels

Bij de beoordeling van effecten is geen rekening gehouden met de transportroutes. Een deel van de transportroutes gaat over het Giethoornsche Meer. Dit meer wordt door verschillende niet-broedvogels gebruikt als slaapplek (Kolgans, Grauwe gans, Nonnetje). De betreffende soorten gebruiken ook andere grotere wateren als slaapplek.

De transportroute ligt in het zuid-oostelijk deel van dit meer. De verstoring door transport is beperkt tot enkele keren per dag in de periode dat het werk wordt uitgevoerd. Het grootste deel van het Giethoornsche Meer wordt door de uitvoering van dit project niet verstoord. De vogels kunnen eenvoudig uitwijken naar het onverstoord deel van dit meer of uitwijken naar één van de andere grotere wateren. De tijdelijke verstoring leidt niet tot effecten op de instandhoudingsdoelen voor de niet-broedvogels.

B1.2 Eindconclusie beoordeling effecten

Er is sprake van zowel tijdelijke als permanente effecten op instandhoudingsdoelen door de uitvoering van het project. We leggen maatregelen vast in voorschriften om negatieve effecten op doelen te voorkomen of tot een aanvaardbaar niveau te beperken. Hierdoor tasten ze de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied 'De Wieden' niet aan. Het belang om leefgebied voor de Grote vuurvlieder te realiseren is groot. De soort is endemisch voor het laagveengebied in de kop van Overijssel en het aangrenzende laagveengebied in Friesland. Ze komt nergens anders in de wereld voor.

De vergunning kan onder voorwaarden worden verleend.

B1.3 Toetsing aan overige vereisten

Op basis van de Wnb³⁹ houden wij bij onze besluiten rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Ook nemen we regionale en lokale bijzonderheden mee in de overweging.

Wij zien geen aanleiding om de gevraagde toestemming te weigeren op basis van art. 1.10, derde lid Wnb.

C SLOTCONCLUSIE NATURA 2000-GEBIEDEN

Er zijn geen belemmeringen om de aangevraagde vergunning voor het project 'maatregelen voor de Grote vuurvlieder' te verlenen. Het project brengt de instandhoudingsdoelen voor het betrokken Natura 2000-gebieden niet in gevaar.

Vergunning in het kader van de Wnb kan worden verleend. Om de kwaliteit van habitats te borgen worden aan de vergunning voorschriften verbonden.

³⁹ Wnb, artikel 1.10, derde lid.

BIJLAGE 3 - Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied

Gebiedsbeschrijving

Het gebied 'De Wieden' is een uitgestrekt laagveenmoeras met meren en kanalen met daartussen natte graslanden, natte heiden, trilvenen, galigaanmoerassen, rietland en moerasbos. Het gebied is een restant van het laagveengebied dat zich ooit van Zwolle tot ver in Fryslân uitstreckte. Een groot deel bestaat uit uitgeveende petgaten. Alle successiestadia van open water tot en met moerasheide en veenbos zijn aanwezig. Het gebied 'De Wieden' is beïnvloed door het oude rivierstelsel van de Overijsselse Vecht. Er komen ondiepe kleiafzettingen voor. Door vervening, met bredere petgaten, zijn de grote meren ontstaan. Het Giethoornse- en Duiningerveer zijn natuurlijke meren.

Doelstellingen

In onderstaande tabellen zijn de doelstellingen voor de habitattypen, soorten en vogels weergegeven. Zij hebben gezamenlijk de begrenzing van dit Natura 2000-gebied bepaald. De doelstellingen zijn gericht op de leefgebieden van plantengemeenschappen (habitattypen) en soorten. Op basis van de regels vanuit Europa, vertaald in de Nederlandse wetgeving, mag er geen verslechtering optreden van leefgebieden van soorten en/of plantengemeenschappen. Dat wordt beoordeeld ten opzichte van de datum waarop dit gebied onder de bescherming werd gebracht van de Europese Vogelrichtlijn (24 maart 2000) danwel de Europese Habitatrichtlijn (7 december 2004). Voor zover er sprake is van een behoudsdoelstelling moet dit gezien worden als een minimumeis.

Doelstellingen voor habitattypen

		Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
H3140	kranswierwateren	-	>	>
H3150	meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	-	>	>
H4010B	vochtige heiden (laagveengebied)	-	>	>
H6410	blauwgraslanden	--	>	>
H6430A	ruigten en zomen (moerasspirea)	+	=	=
H6430B	ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	-	=	=
H7140A	overgangs- en trilvenen (trilvenen)	--	>	=
H7140B	overgangs- en trilvenen (veenmosrietland)	-	=	=
H7210	*galigaanmoerassen	-	>	>
H91D0	* hoogveenbossen	-	=	>

Toelichting symbolen:

SVI -- zeer ongunstig; - matig gunstig, + gunstig)

= Behoudsdoelstelling

> Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

* prioritaire soort of habitatype

Doelstellingen voor habitatsoorten

		Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
H1016	zeggekorfslak	--	=	=	=
H1042	gevlekte witsnuitlibel	--	>	>	>
H1060	grote vuurvliinder	--	>	>	>
H1082	gestreepte waterroofkever	--	>	>	>
H1134	bittervoorn	-	=	=	=
H1145	grote modderkruiper	-	=	=	=
H1149	kleine modderkruiper	+	=	=	=
H1163	rivierdonderpad	-	=	=	=
H1318	meervleermuis	-	=	=	=
H1393	geel schorpioenmos	--	>	>	>
H1903	groenknolorchis	--	=	=	=
H4056	platte schijfhoren	-	=	=	=

Toelichting symbolen:

SVI -- zeer ongunstig; - matig gunstig, + gunstig

= Behoudsdoelstelling

> Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

Doelstellingen voor broedvogels

		Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Draagkracht voor aantal broedparen ⁴⁰
A017	aalscholver	+	=	=	1000
A021	roerdomp	--	=	=	30
A029	purperreiger	--	=	=	65
A081	bruine kiekendief	+	=	=	19
A119	porseleinhoen	--	=	=	19
A122	kwartelkoning	-	>	>	13
A153	watersnip	--	=	=	150
A197	zwarte stern	--	>	>	200
A229	ijsvogel	--	=	=	10
A275	paapje	--	>	>	6
A292	snor	--	=	=	300
A295	rietzanger	-	=	=	2000
A298	grote karekiet	--	>	>	20

Toelichting symbolen:

SVI -- zeer ongunstig; - matig gunstig, + gunstig

= Behoudsdoelstelling

> Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

⁴⁰ Het betreft een 'ten minste' doelstelling en is het minimum dat aanwezig moet zijn

Doelstellingen voor niet-broedvogels

		Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Draagkracht voor aantal vogels ⁴¹	Functie gebied
A005	fuut	-	=	=	110	f
A017	aalscholver	+	=	=	behoud	s
A037	kleine zwaan	-	=	=	8	f/s
A041	kolgans	+	=	=	3800	f/s
A043	grauwe gans	+	=	=	1100	f/s
A050	smient	+	=	=	500	f/s
A051	krakeend	+	=	=	150	f
A059	tafeleend	--	=	=	210	f
A061	kuifeend	-	=	=	430	f
A068	nonnetje	-	=	=	30	f
A070	grote zaagbek	--	=	=	20	f
A094	visarend	+	=	=	2	f

Toelichting symbolen:

SVI -- zeer ongunstig; - matig gunstig, + gunstig)

= Behoudsdoelstelling

> Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

s betreft slaapplaatsfunctie

f betreft foerageerfunctie

⁴¹ Aantallen betreffen een seizoensgemiddelde m.u.v. Visarend. Voor deze soort betreft het een seizoensmaximum. Het seizoensgemiddelde is het gemiddelde aantal in een gebied aanwezige vogels over het gehele seizoen, berekend aan de hand van maandelijks uitgevoerde tellingen over een reeks seizoenen (1999/2000-2003/2004).